

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld.—kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrť leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravništvu v dijaškem
semenišču (Knaben-
seminar.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

Slovenski GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste

prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopis.
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice, če
se natisne enkrat 8 kr.
dvakrat . . . 12 „
trikrat . . . 16 „

Nova vojaška dača ali „taksa“.

Nemirni Francozje pa grabljivi Bismark so največ zakrivili, da žrtvam za vojaštvo v Evropi ni konca ne kraja, ne nebene mere več. Razven Angleške ima vsaka evropska država „občno vojno dolžnost“ t. j. vsak božji krst, ki je le količkaj sposoben, mora biti vojak. Vsled tega so armade grozovenski številne in zavoljo novih pušek in kanonov bitke neznano krvave; hipoma leži vse polno mrtvih, še več ranjenih ob tleh. Nesreča in žalost je povsod velika. Zapuščeni vdovi in sirot, podpore potrebnih staršev in posestev, za trdno delo nesposobnih invalidov navre v kratkem čez mero veliko tako, da navadna milosrčnost in požrtvovalnost potrebočam ne zadostuje. Tega smo se predlanskim sami prepričali. Nevolja bila je velika. Pobiralo je se in tudi darovalo res veliko, a zadostovalo vendar ni. Marsiktera žena je obupajé omedlevala, ko so njej moža pozvali hipoma k vojakom. Ali kakšen krič in joč utegne še nastati, ako bo k-daj morala namesto nekoliko regimentov cela avstrijska armada v boj? Kdo bo pa tedaj pomagal? Liberalni poslanci so l. 1878 na glas upijali: država naj pomaga! Tedajšnji tudi vseskozi liberalni ministri so si to dobro zapomnili! Liberalec in minister Horst, ki še sedaj zraven Stremajerja na ministerskem stolu sedi, kedar se mu ne spoljubi kam dalje na sprehod oditi, je res hotel željam naglašenim ustreči ter je novemu državnemu zboru predložil načrt postavé o pobi-ranji nove vojaške dače ali „takse“. Ministra so namreč vodile te-le misli: imamo občno vojno dolžnost, vsak mora pod puško in če treba preliti za domovino svojo kri. To pa vseskozi ni mogoče. Kajti mnogo je nesposobnih za vojake. Samo l. 1878 bilo je izmed novincev zbrisati 42.419 mladenčev, ker niso bili za vojake sposobni. Tem ni treba poskušati vojaških težav, ti niso prisiljeni za dom preliti svoje krvi; lahko ostanejo doma in roke križem držijo med tem, ko njihove sovrstnike na bojišči pobijajo. To ni prav, to ni pravica. Najleži se popravi ona tako, da tisti, ki ni spo-

soben v krvi vojaške dolžnosti ustrezati, to stori v denarjih, ki se naj razdelé med one, ki bodo v vojski poškodovani t. j. med ranjene, med invalide, zapuščene sirote in vdove itd. Nesposobnežem naj se naloži vojaški davek ali „taksa“. Ker pa vsi nesposobneži niso jednako premožni, bodi „taksa“ različna od 1—100 fl. Te misli je brambovski minister Horst spravil v zakonski črtež in ga predložil novemu državnemu zboru. Slehera duša v Avstriji bi bila sedaj lahko mislila: ta postava, predložena od liberalnega ministra vsled zahtevanja liberalnih poslancev bo ravno liberalcem najbolj ugajala! No, ugajali bi uže, ko bi liberalci še večino imeli. Vendar potisnjenim v manjšino jim ne ugaja. Začeli so zoper njo govoriti, bobnjati in rohneti, češ, da hoče predložena postava ljudi kar na meh odirati. Naši narodno-konservativni poslanci si pa niso dali veliko ugovarjati, dobro vedoč, da liberalcem gre le za to, da bi delovanje držav-nega zbora motili, postavo zavlekli, Taaffejevo ministerstvo podrl. Naši poslanci so torej glasovali s primernimi premembami za postavo, ki bode naposled tudi sprejeta. Liberalni ustavaki so pa zopet svetu pokazali, da jim ni mar toliko za invalide, zapuščene žene in otroke, revne vdove in sirote, kolikor za svojo sebično strankarsko gospodstva željnost. Naši slovenski poslanci so se jim vsi uprli in glasovali za vojaško „takso“. Prav so imeli. V pojasnilo par razlogov!

Slovenci sploh ne bodo tukaj veliko plačevali. Naši fantje so čvrsti in zdravi korenjaki. Skoraj vsak je vojak. Po drugod, na primer po nekaterih mestih in nemških krajih, so pa mladi moški krofasti, gnjilokrvni, slabotni, puklasti, pohabljeni, a bogati. Zakaj bi takšni ne plačevali, ker morajo drugi iti namesto njih v boj in smrt? Kmetske ljudi sploh bo novi vojaški davek še zato menje zadeval, ker bo pri njih „taksa“ najmenjša namreč: 1—2 fl. Zadetí pa bodo močno mestni bogatini in judje, ki bodo plačevali po 40, 60, 80 do 100 fl. Samo v enem letu se more skupiti pri nas in Ogerskem 2,256.944 fl. To je lepa svota, pripravljena za čas vojske ter ne bo treba, kakor

predlanskim, na vse kriplje beračiti in milodarov pobirati in še invalide, zapuščene rodbine, vdove in sirote usmrtenih očetov, brez zdatne podpore puščati. Slovanski poslanci so torej prav storili, da so glasovali za vojaško takso!

Knez Al. Liechtenstein o sedanjem šolstvu.

Mladi pa vseskozi izvrstno omikani državni poslanec, knez Alojzij Liechtenstein, se slobodno prišteva najizvrstnejšim govornikom naše narodno-konservativne stranke. Knez je rodom Nemeec pa vseskozi pravicoljuben prav avstrijski politikar, ki še utegne kedaj velevažna oseba biti v Avstriji. Dne 26. aprila t. l. je v državnem zboru govoril obširneje o našem šolstvu tako izvrstno, da mu celó liberalno-nemški nasprotniki niso mogli popolnem odreči svojega priznanja! Iz njegovega govora povzamemo sledeče: „Troje napak se meni zdi, da je pri našem šolstvu, ki se morajo iz našega konservativnega stališča grajati in obžalovati. Prvič nam je predraga, drugič brezverska in tretjič raznim avstrijskim narodom pravična.

Najprvle trdim, da je šola uže sedaj predraga, a vender še potroški niso do tega dokipeli, kakor dokipeti morajo, ako pri njenej sedanjej osnovi še dalje ostanemo. Blagovolite, da Vam reč pojasnim s številkami in podatki iz svoje domovine, iz Štajerskega. Leta 1872 smo iz deželne blagajnice šolskim potrebam odkazali 200.000 fl. Bilo je dosta. Šest let poznej t. j. l. 1878 bilo je više nego 5 krat toliko treba, namreč: 1,436.000 fl. Lani bilo je še več treba, in letos zopet več, ako pri šolah vse ostane, kakor je se osnovalo po novej šolskej postavi. Vsi deželni redni stroški znašali so pa: 3,889.000 fl. to se reče: vsled novih šolskih naredeb zavzemajo ljudske šole same skoro $\frac{1}{3}$ vseh deželnih stroškov in da torej za druge potrebe dovolj denarja ni. Te so pa itak uže tolike, da jih skoro ne zmoremo in da je leta 1878 zmanjkalo blagajnici 2,155.000 fl. katere so davkoplačilci z večjimi dokladami morali pokriti. To je res strašansko porušenje finančnih razmer, to pa še v deželi, kakoršna je Štajerska, ki je majbna in čedalje bolj leze v uboštvo. Krivdo tega porušenja pripisuje liberalni deželni odbor razložno novim šolskim razmeram!

Šolski potroški naraščajo tako, da niso v nebenu pravi razmeri do tega, kolikor dežela okraji in srenje zmorejo. Vse je preobloženo. Deželni šolski svet je tolik gospod, da mu ne more deželni zbor ničesar dopovedati, on nima nebene odgovornosti nasproti deželnemu zboru. Deželni odbor pogosto z najskromnejšimi prošnjami in željami pri njem ničesar ne opravi, včasih še niti odgovora ne dobi. Ako se kdo v državnem zboru pritoži, pa ga zavračajo rekoč: to ne spada semkaj, to gre v deželni zbor. In tako pošiljajo človeka res od Poncija do Pilata in deželni šolski svet se v svojej birokratičnej zavesti ne zmeni ne za de-

želni zbor, ne za deželni odbor, ne za posamezne okraje, srenje, osebe. On pomnožuje v starih šolah razrede, zaukazuje staviti nove šole, razpisuje in spisuje šolske srenje, kakor se mu poljubi, to pa včasih jako samovoljno in posilno. V dokaz sledeče: v Walkersdorfu pri Ilz-i je vrla 3razredna šola, kder so duhovniki lahko, radi in obilno skrbeli za krščanski nauk. Nedavno je deželni šolski svet ukazal precej daleč od cerkve postaviti novo 1razredno šolo, kder ni mogoče duhovnikom učiti redno krščanskega nauka. Starši so otroke torej tako kakor poprej pošiljali v staro šolo. Nova šola bila je prazna. Tega pa deželni šolski svet ni trpel ter je šolske srenje po sili tako razpisal, da je mnogo učencev iz stare šole potisnil v prazne klopi nove šole zoper razložno željo staršev. Tudi okrajni šolski sveti so nam v njivovej sedanjej sestavi prezamotani in predragi. Obadva, deželni in okrajni šolski svet, morata zelo drugačična biti, ako hočeta res našim potrebam ustrezati.

Drugič trdim, da sedanje šolstvo nikakor ne ustreza poduku in izgoji mladine, kakor bi moralo. (Dalje prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Kako treba rastlinam prilitati ali jih zamakati.

M. Pekoče solnce in suhi vetrovi spomladi in poleti zemljo dostikrat tako izsušijo, da je silna potreba rastlinam prilitati. Mnogim se sicer dozdeva, da je to celo lahko in priprsto delo in malo jih je, ki bi škropilnico v roki premislili, kako se mora to delo prav za prav opraviti, da rastlinam najbolje stori. Na drugi strani bode pa pameten in misleč človek, kateri vidi, kako se naj večkrat zamakanje rastlin vrši, težko do kterege drugega prepričanja prišel nego do tega, da je velik del časa, ki se je na zamakanje obrnil, potrata in da krivo in napačno zamakanje rastlinam le bolj škodi ko koristi, ker po napačnem zamakanju se še prej posuše in konec vzamejo.

Ako se deset litrov mrzle vode vročega dne na 20—30 rastlin razlije, bodo izsušenje vroče zemlje le še bolj pospeševali. Prvič mrzla voda, ki hipoma vroče liste rastline zadene, teh ne okrepiča, ampak le še bolj oslabi. Drugič naredi pičlo polljanje okoli rastline iz prej rahle in drobne prašnate zemlje trdo skorjo, ktera ji vzame lastnost in sposobnost, da brani vročini globokeje v zemljo vdirati, ampak ko trda skorja postane tako imenovani dobri sprejavavec toplote, po katerem vročina še le prav do korenin rastlinskih vdira. Tako se pogosto zgodi, da mnogo več toplote k rastlinam prihaja, kakor bi je, ko bi se rastlinam ne bilo čisto nič ne zamakalo. Le malo jih je, ki bi prevdarili, koliko poprek dežja na štirjaški meter pade, iz česar bi potem izrajtati mogli, koliko je treba vode rastlinam, ki bi jo imele po zamakanju dobiti.

Skušnje so pokazale, da je bolj vspešno, ako se rastlini, kateri bi se imelo na teden sedemkrat štiri litri vode dati, ta množina na dvakrat, ko pa na sedemkrat poda. Ta resnica le takrat ne velja, ako se prst okoli rastline brž, ko se je posušila, zopet dobro razrahlja. Ako se drevesom in grmičevju priliva, se jim voda ne sme tik debla prilivati, ampak v širjem obsegu okoli njega se mora zemlja z njo do dobrega zamočiti. Drevo, ki je za presajanje pripravno, ne sme manj vode na enkrat dobiti kakor 1 hehtoliter.

Male, občutljive rastline se ne smejo nikdar z vodo brž od šterne zamakati, ampak voda mora za take rastline vsakokrat nekoliko časa na solnici stati, da se nekoliko ogreje. Kjer rastline v štirikotnih gredah kupoma stojé, se mora zemlja tudi med temi kupi in gredami polivati. Ako suša delj časa trpi, se mora najmanj 600 litrov vode na deseti del hektare razliti. Drobnejši sadeži, kakor na primer jagode, potrebujejo ob času zorenja več vode in vsi vrtnarji in drugi, ki imajo nekoliko štirjaških metrov s takimi sadeži obsajenih, znajo vrednost vode o takem vremenu ceniti. Sod, ki na dveh kolesih teka in ima škropilnico natak-njeno, delo zamakanja dosti polajšuje. Dobro je tudi in delo težavnega zamakanja se izdatno polajša, ako je na vrtu šterna ali kaki potok, pri katerem se tlačilni smrk, t. j. tlačilna sesalnica s pretočno cevijo tako vstroji, da je mogoče po celem vrtu z nje pomočjo vodo po rastlinah škropiti.

Ne kaže vsakokrat osipavne sadeže zamakati. V navadnih razmerah je dobro, ako se v vročini zemlja okoli njih marljivo rahlja. Tako ostanejo čvrsti in živi. Čas na rahljanje obrnjen je bolj porabljen nego na zamakanje. Suša, ki se spomladi začne in potem delj časa trpi, je rasti zeljšič manj pogubna, kakor pa če mokremu majniku in juniju suh julij ali avgust sledi; ker so rastline, ako suša brž v začetku njihove rasti pritisne, primorane korenine v večjo globočino poganjati, da tam do vlage pridejo. Če je pa majnik in juni preveč moker, rastline tega ne storijo. Njihove rastline ne segajo potem tako globoko, ampak se le bolj pod površjem zemlje širijo, tako, da, če suša nastopi, ne morejo več v globočino segati, ker so že dorastle, in so take, da se suše ne morejo več braniti. Kdor tedaj svoje rastline že spomladi pridno zamaka, pospešuje plitvejšo rast njihovih korenin in jih zadržuje, da ne rastejo več v globočino.

Kdaj se mora zamakanje pričeti, kolikokrat se goditi in koliko vode rastlinam dati, to vedeti je treba pameti, skrbnega opazovanja in dolgoletne skušnje. Zemlja je na raznih krajih tako različna, da je potreba za vsakega vrtnarja, da najprej njene lastnosti dobro prouči in si iz tega ravnila napravi, po katerih se mu gre potem ravnati. Lega vrta, posebne lastnosti zemlje in prsti, nasajeni sadeži, vse to mu mora priti v predvarek. Pravo zamakanje in zalivanje rastlin je tedaj silno

važno delo, na katero se mora vsa pozornost in pazljivost vrtnarjeva obračati.

Bučelarsko društvo mariborsko.

V odborovej seji, ki se je vršila dne 12. dec. 1879 se je sledečo denarničarjevo poročilo odobrilo: Dohodki. Ostali znesek od leta 1878 23 fl. 87 kr. Doneski in darovi udov 105 fl. Prodani panji 3 fl. 80 kr. Za strd in vosek 28 fl. 85 kr. Iznašajo 161 fl. 52 kr. Potroški: Plačanje dolga za l. 1878 16 fl. 77 kr., priredjenje novih panjev 40 fl. 31 kr., za bučelnjakovo opravo in orodje 11 fl. 16 kr., oprava, časniki, sluga in steklenice za strd 18 fl. 77 kr. Iznašajo 87 fl. 1 kr. Ako se potroški od dohodkov odštejejo, ostane še v blagajnici 74 fl. 51 kr. Denarničarjevo poročilo po odbornikih pregledano in potrjeno se zamore s pobotnicami vred od udov bučelarskega društva pri denarničarji g. H. Bancalari (Morič & Comp.) v graškem predmestju vselej pogledati.

To poročilo kaže, da društvo dobro napreduje in dobro gospodari, in se ima zato predstojništvo pred vsem gg. ustanovnikom in podpirajočim udom, deloma pa tudi temu zahvaliti, da smo v pretečenem letu precej obilo strdi pridelali. Lahko se je torej toliko novošegnih panjev omislilo, da bode posihmal bučelnjak celo poln in da imamo za letošnje mladiče 17 lepih, praznih panjev priredjenih, za vsem pa 31, koji so vsak po 5 fl. med brati vredni.

Društvo imelo je v pretečenem letu 17 celo čvrstih bučelskih rojev ali polnih panjev, izmed katerih sta žalibože dva zaradi gnjilobe, prave bučelne kuge, se morala vničiti; eden pa se je moral zaradi pomanjkanja matice v pozni jeseni z drugim zediniti. Ostalo je torej 14 zdravih in dobrih panjev, ki so vsi vkljub velikemu mrazu zimo srečno prestali in dasiravno so nekteri za grizo nekoliko trpeli, so se sedaj v lepem pomladanskem vremenu nagloma okrepili.

Delavnost bučelarskega društva bila je zaradi raznih zaprek le majhna, toda venderle uspešna; tako so se radi vdeleževali gg. bogoslovci nauka o bučeloreji; pripravniki tukajšnjega c. k. učiteljskega pripravništva so se pri bučelnjaku redno podučevali in mnogo ljudi iz dežele in mesta si je pogostoma pazljivo ogledovalo izgledni bučelnjak, novošegne panje, orodje in marsikteri lep bučelnjak je med tem nastal po bližnjih vrtih mesta kakor na kmetih mariborskega okraja. Predstojništvo se v tem letu obilnega pomnoženja svojih bučelic gotovo nadja, torej misli že letos pri nekterih, pozneje pa pri vseh ljudskih šolah marib. okraja napraviti male izgledne bučelnjake, naj bi se tako mladina, kakor tudi prosto ljudstvo lahko v bučeloreji podučevalo. Za poduk bodo radi skrbeli mladi duhovniki in učitelji, ki se sedaj tukaj z veseljem in bučeloreji izobrazujejo.

Tako si prizadeva društvo, opiraje se na izgled ljube nikoli mirujoče bučelice, ktera s sla-

bimi pa združenimi močmi čudapolna dela izvršuje, svoj lepi namen doseči: po razširjevanji bučelarstva nekoliko k dušnemu in telesnemu blagostanju priprostega ljudstva pripomoči.

Maribor dne 21. aprila 1880.

Dr. zdr. Terč, predsednik.

Dopisi.

Iz Maribora. (Ponemčevanje na stroške Slovencev.) Znani „paverski kmet“ Miha Wretzl, sploh „voter Wretzl“ imenovan je tako dolgo vrtal, da so za Radvanje omislili 2razredno ljudsko šolo, ki je prava mašina ponemčevalnica. Učitelj v njej je rojen Slovenec, g. Jaeger, a veren ponemčevalec. Otrok zahaja tje takih 70, kojih so samo 3 nemški, vsi drugi so Slovenci. Vkljub temu se podučuje vse nemški. Slovenskih črk še otroci niti ne poznajo. Uspeli so žalostni, ker otroci naposled ne znajo ničesar prav, ne nemški, ne slovenski. Nedavno umrlemu nemškutarju Lobniggu so zvrgli sina pri preskušnji za nemško gimnazijo, ker ni znal nič. Katekizem se more le ustmeno razlagati, ker otroci slovenski brati ne vedó, nemški pa ne razumejo. Inšpektor g. Robič je grajal izključivno nemški podučni jezik, toda učitelj je se izgovarjal: „ich muss“. Ta „muss“ ali „moram“ pa tiči pri nemškutarji Wretzelnu in jegovih „teutonskih“ slovanožrečih v Mariboru. Kajti ko so slovenski poslanci pri visokem ministerstvu se pritožili, dregnolo je se bržčas v Gradec, potem v Maribor in naposled v Radvanje — brezuspešno. Mariborski okrajni šolski svet imel je namreč zarad tega sejo. Ljudje, ki o šolstvu kaj razumejo: g. inšpektor Robič, č. g. katehet Hrzič in učitelj g. Srncec bili so za to, da bodi v Radvanjski šoli podučni jezik slovensčina z ozirom na nemščino. To je pametno. Ali nemškutarji pod vodstvom dr. Duchatseha itd. so naposled sklenoli: podučni jezik bodi nemščina, in le v 1. razredu naj se ozira na slovensčino. Ovi sklep najavil je se krajnemu šolskemu svetu v Radvanji, prav za prav „votru“ Wretzelnu. Temu je pa še ta sklep bil — preveč. Obletel je vse posestnike ter jih pripravil v to, da so podpisali, naj se izključivno nemški podučuje. Nadlegoval je tudi takšne starše, kateri kakor on nimajo nebene dece. V seji krajnega š. sveta so potem vsi nemškutarji sklenoli, da ostane vse pri nemščini. Edini č. g. katehet Borsečnik je ugovarjal in v zapisnik dal protest zoper nemški podučni jezik pri slovenskih otrocih, dokler bo ova šola veljala kot javna učilnica ter jeni učitelj plačo dobival iz deželne blagajnice, kamor tudi Slovenci vplačujemo 42% debele deželnske doklade. Tako je prav! Šola v Radvanji bodi slovenska tako, da se bodo otroci kakor drugih predmetov tudi nemški naučili na podlagi slovenskega podučnega jezika, ali se pa naj proglasi za privatno šolo, katero naj „voter“ Wretzl ali Radvanjčanje sami plačujejo, ako uže

res po sili hočejo v nemško kožo vlesti. Učitelj g. Jaeger naj se zbrise iz javnih učiteljev števila, ako ga je volja ostati v Radvanji ter naj od srenje ali od Wretzelna pričakuje službenkih doklad in pokojnine, ne pa iz deželne blagajnice, kamor tudi Slovenci vplačujemo. Tako zahteva očivestna pravica, a ta mora zavladati povsod v Avstriji, tudi v Radvanji, za kar bodo naši poslanci skrbeli!

Od Savinje. (Prošnja za vpeljavo slovenskega podučnega jezika v srednje šole.) Komaj se je oglasilo celjsko mestno starešinstvo zoper nasvet našega poslanca g. dr. Vošnjaka ter ugovarjalo njegovemu predlogu, ki tirja, da se ima popraviti našemu narodu starodavna krivica, ki se nam je godila po vseh šolah: že so se vzbudile tudi naše slovenske občine ter z veseljem podpisavale prošnjo do državnega zbora, naj se sčasoma vpelje slovenski podučni jezik v srednje šole, naj se pa našim dečkom po višjih šolah dá tudi priložnosti, se naučiti nemškega jezika. In čuda zares: Med tem, ko so nemškutarji prejeli le nekoliko njim ugodnih prošenj, jih imajo naši poslanci brez števila na razpolago. Kaj hoče na primer jalov ugovor mestne občine celjske nasproti značajnim slovenskim trgov in soseskam v bližnji in daljni okolici? Edina občina „celjska okolica“, ktera je prosila po svojih srenjskih zastopnikih za vpeljavo slovenskega jezika, velja skoraj toliko, kakor mesto Celje. Kajti mesto šteje nekaj nad 4000 — okolica pa tudi nad 3000 prebivalcev. Zraven tega se mestni očetje zelo goljufajo, ako menijo, da so govorili v imenu vseh mestjanov. Ko bi se v celjskem mestu enako, kakor se je to zgodilo v Ljubljani, podpisavali protest proti sklepu mestnega zastopa, upam, da se zglati zdatno število volilcev, kateri drugače sodijo, nego mestni očetje. Toda žalostno je zares, da ga nimate v mestnem zboru celjskem moža, kateri bi se upal oglasiti zoper take sklepe! V Mariboru je bil vsaj g. baron Rast pogumen dovolj, da se nij vdal strahovanju nemškutarjev; pri vas nimate žive duše, ki bi se upala nasprotovati nemčurski svojati. Vemo sicer, da sedi v mestnem zboru celjskem sin slovenske matere, ki se včasih tudi rad prišteva našim narodnjakom; zdaj bi bil kaj lahko razodel očitno svojo ljubezen do slovenskega naroda, toda obmolnil je; zapisal celó svoje ime v knjigo sovražnikov slovenskega ljudstva! Pa vsi vaši protesti, dragi nemčurji, so zastonj. Krepki duh naroda našega se je po dolgem spanji probudil in ne bote nam ga več vkovali v železne verige, v kterih ste nas imeli vkljenjene toliko stoletij!

Od sv. Ilja pri Velenji. Preljuba vigred se rodi — In oživlja vse stvari — Prelepo ptičice pojo, — Ter rožice cveto! Tako se glasi prvi odstavek spomladanske pesmi, pa tudi prav! Cela narava je najkrasnejše okinčano, za največji praznik priredjeni tempel božji. Kakor o Božiči mrzlega snega, je sedaj drevje polno krasnega cvetja,

po kojem veselo ter z zdatnim uspehom šumijo drobne bučelice. Kamor se oko ozre, povsodi obetajo sadunosniki obilo sadu, ako nam ga kako nesrečno, mrzlo jutro ne odvzame! Tem bolj žalostno je zastran vinogradov, posebno brajd. Brajde so kinč vinogradu, zaklad vinogradarju. Toda letos so od zimskega mraza toliko poškodovane, a boljše rečem uničene, da se ne zmenijo za pomen zgorej navedene pesmice. Kar je starega ter visokega trsovja, to je vse ranjeno in razpokano kakor da bi ravnokar prišlo iz najhujše bosenske vojske; takih invalidov nebena vigred oživila ne bo. Počakati moramo blizu jeseni, ali saj do polletja, da bomo posekali in v ogenj znosili žlahne trte, ki so nam toliko lepih novcev v žepe spravile. Na kvar pa bi bilo posekavati, ali odžagovati jih sedaj, ko po zamrlih udih še vedno se nahaja sočna tekočina, ktera bi se pri zemlji odžaganej trti preobilno izcejala, in tako še pokončala ono gnanje, ktereга iz zemlje, to je iz pod zemljo skritega trsovja pričakujemo! Izročimo se v voljo božjo, naše brajde pa bodo še mnoga leta pomnile zimo 1879—1880.

M. V.

Iz Leskovca v Halozah. Na sredi krasnih z vinsko trto zasajenih vinogradov v fari sv. Andreja v Leskovci, stoji kapelica obično nazvana „Križ“. Pisatelj teh vrstic čul je večkrat starih ljudij pogovarjati se, kako v lepem redu da je kapela sploh bila, dokler so stari gospodarji še živeli, na katerih posestvu namreč stoji. Ali kak so stari gospodarji spreminoli, tako je tudi ves red spreminol. Nebeno jutro, poldan, neben večer ni prešel, da se nebi zvonilo ter okoli stanovajoče ljudi opozorilo, da se spomnijo Tistega, kateremu na čast je ta kapela pozidana. Komaj se je črna meglica prikazala žugajoča točo iz sebe posipati na gorice, že je zvonil, ter tako pobožne okoličane spominjal, da naj prosijo vsemogočnega Boga, da od njih odvrne šibo božjo. Ali zdaj je utihnil glasni zvonček, ter malokedaj poldan zazvoni, proti megli pa nikdar; in ako ne bo skoro popravljen ta „Križ“, podrl se bo in razrušil. Posestniki, ne dajte do tega priti!

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Česki poslanci pod vodstvom dr. Riegerja so prišli zahvalit se poslancem konservativnim, slovenskim in hrvatskim, da so glasovali za česke narodne terjatve. — Vse želi, da bi državni zbor najvažnejše reči brž dognal in potem odložen bil, da bi deželni zbori do zborovanja prišli. Liberalci pod vodstvom jezičnega doktorja Herbsta pa hitro delovanje motijo, kolikor le mogoče. Lani so liberalci neznano dolgo besedovali o colninskem novem črteži, a letos pravi minister in liberalcec baron Korb, da ne velja nič, ker je naša colnina premajhna proti onej, katero daje zadnji čas Bismark od našega blaga pobirati. Pri tej priliki je baron Korb večkrat djal, da bo

eno in drugo storil, „ako še dalje ostane minister“. To kaže na spremembe v sedanjem ministerstvu potem, ko bo državni zbor odložen. Ako namisli liberalcec baron Korb odstopiti, želimo, naj nam tudi gospoda Stremajerja potegne za seboj z baronom Horstom vred. Poslanec grof Vetter je nedavno poročal o prošnjah zoper južno železnico, ki želi zopet dohodnine oproščena biti. Nasvet baron Vetterjev priporoča vladi, naj se južnej železnici nikakor dalje ne prizanaša; 3 milijone goldinarjev vsako leto darovati ne kaže med tem, ko se kmetje in mestjani zarad zaostalih davkov rubijo. — Gosposka zbornica ima liberalno večino in ta je od naših poslancev sklenjeno postavilo, naj se odpravi posilno legaliziranje, zavrgla. Jud ostane vselej jud, in liberalcec povsod liberalcec. — V raznih mestih propada liberalno gospodstvo; tako so v Linci, Saleburgu in Innsbrucku deloma zmagali pri mestnih volitvah konservativni može. — Za česko deželo je nova šolska postava tudi uzrok neizmernim stroškom in dokladam. Letos hoče zmanjkati 6 milijonov goldinarjev, samo za šole treba je 3,852.000 fl. To bo marsikoga ohladilo. — V Gradci je „družba rudečega križa“, ki skrbi ob času vojske za ranjene in bolnike, dala nemško-slovenski tiskani poziv h pristopu prilepiti na stenah po ulicah. Nedolžne slovenske besede so nekatere graške „urgermane“ tako razgnjevile, da so v mestnem zastopu upijali: „sedaj je nemštvo v nevarnosti, uže našega Gradca se hočejo Slovenci lotiti in Nemce v njem iztrebiti itd.“ Dobro, da imamo v Gradci norišnico, kamor zamorejo take ljudi vtaknoti, ako nevarneje znorijo. — Ogerski ministri se čedalje bolj bojijo Srbov, Hrvatov ponujajo pa dijaški zaklad imajoči 1,500.000 fl., da se ponovi stara nagodba med Ogersko in Hrvatsko. Blizu Banjeluke v Bosni so Nemci iz Würtemberga za 3000 fl. od nekega bega kupili 3000 oralov zemlje. V Sarajevu bodo stavili stolno cerkev in palačo za katoliškega škofa. Svitli cesar so v ta namen darovali 200.000 fl.

Vnanje države. Bismark je vendarle name-raval boj zoper Rusijo, katero je hotel s pomočjo angleškega ministra Beakonsfielda do tal ponižati. Ta nakana je sedaj popolnem zaprečena, ker je pri novih volitvah zmagal Gladstone in Beakonsfielda vrgel iz ministerskega stola. To je Bismarka zadelo, kakor strela iz jasnega neba, ter zopet klečeplazi okolo ruskega carja, naj bi se ta zvezal z Nemčijo. — Ubogim Črnogorcem preti nova vojska, turški vojaki so se združili z Albanci ter hočejo napasti Črnogoro. V Skadaru, Prizrenu in Djakovem zbira se 70.000 mož, dobro orožanih s turškimi puškami. — Bolgarski knez snubi bogato Rusinjo, hčer Josipovo, ki bo imela dote 30 milijonov rubljev. — Rumunsko mesto Fokšan je pogorelo. — Ruski car je obhajal slovesno svoj 62. god. Melikov dela neumorno na pomirenje ruskih narodov. — Grki so se na otoku Kandiji vzdignili zoper Turke, angleška ladija je vstašem pri-

peljala 16.000 pušek in 4 milijone patron. — Italijanski ministri so državni zbor razpustili in razpisali nove volitve. — Bismark začenja Nemcem predsedati; v državnem zboru so mu zaporedom zavrgli več njegovih nasvetov. Jako razjarilo ga je, da je v Hamburgu vkljub ostrej postavi zoper socialiste v državni zbor izvoljen socialist in „šoštar“ Hartmann z 13.000 glasov. — Angleži hočejo v Afganistanu narediti mir in deželo prepustiti Abduraman-kanu. — V južni Ameriki traja boj med Chili in Peruvijani dalje naprej in prihaja čedalje grozovitejši. — Kitajci se nasajajo zoper Evropejce tako, da evropski poslaniki prosijo svoje vlade, naj jim pošljejo vojnih ladjij v pomoč.

Za poduk in kratek čas.

Slovani ob nemški meji.

IV. Slovenci bili smo prvi podjarmljeni od sosedne nemške sile in vsestransko ponemčevanje našega rodu pričelo je se pred več kakor 1000 leti uže za cesarja Karola velikega. Jednaka nesreča je prve za nami zadela hrabre Moravljane, stanujoče od Dunava po sedanjej Moravskej, Šleziji in globoko v severno-zapadno Ogersko. Vender Moravljane so se udali še le po dolgotrajnem le proti koncu nesrečnem vojskovanji. Še enkrat je zapadni Slovan vse sile napel, da bi rešil svoj rod, svojo zemljo, svojo svobodo. Bilo je zastoj. Preveč sovražnikov je narinolo odinod, premalo sloge biloje doma. Brat je zapustil brata in tako sta obadva prišla pod ptujčevo peto.

Prvi nam po imenu znani moravljanski knez bil je Mojmir I. Ta je iz Nitre v denešnjem Slovaškem na Ogerskem iztiral Pribino in njegovega sina Kocelja. Obadva pribežita k Nemcem in se data v Trajsmauerji v cerkvi sv. Martina (Spod. Avstrijskem) krstiti l. 834. ter prosita pomoči. To je nemški kralj Ludvik, vnuk Karola velikega, takoj porabil in z vojsko udaril na Moravsko. Vsled nesrečne vojske bil je Mojmir odstavljen in Pribina gospodar v Nitri. Toda kmalu bil je ta zopet izgnan. Kajti Mojmirov bratič in naslednik mladi Rastislav bil je krepek junak, a previden politikar. Polagoma, jako opazno, pa tudi, kedar je treba bilo, odločno in rezno deloval je na to, da bi nemški jarem otresel in Moravsko povzdignil v mogočno, nezavisno slovansko in krščansko državo. Najprvlje skrbel je za krepko obrambo. Kder se Žvarecava izliva v Tajo, pozidal je čudovito lepo in mogočno trdnjavo: Devin. Ludvik to poizvedevši prilomasti naglo pred Devin, je pa naposled tepen in črez Dunaj potisnen nazaj l. 855. Veliki uspeh je Rastislava sedaj tako uhrabil, da je Nemcem prijaznega Pribino zopet pregнал iz Nitre. Ta je bežal najprvlje h Bolgarom, potem k Hrvatom, dalje k oskrbniku „slovenske marke“ ali namejne grofije, nekemu Salahu, in naposled

k sinu nemškega cesarja, k mogočnemu Karlmanu, ki je stanoval pogosto v Blatnem gradu na Koroškem. Na prošnjo Karlmanovo dobi Pribina in jegov sin staro Panonijo v last ter osnuje panonsko slovansko državo okoli Blatnega jezera na Ogerskem. Ob iztoku Sale v Blatno jezero postavil si je močno trdnjavo sred velikanskih mužav. Imenovali so novo trdnjavo: Blatni grad, Moza-burg. Kot goreč kristijan pozidal je 18 cerkva, v Blatnem gradu lepo Marijino cerkvo, katero mu je saleburški nadškof Adalram blagoslovil l. 850. Tudi naš Ptuj, Slovenske gorice spadale so k Pribinovej državi, ki je v kratkem zaslovela zarad premožnosti, številnih in bogatih trgov in mest. Pribina je umrl l. 860. Njegov sin Kocelj bil mu je vreden naslednik.

Med tem je pa Rastislav dognal za vse slovanstvo velevažno delo. Hotel je svoj narod pokristijaniti, toda ne po nemških misijonarjih, ki so le nemškim armadam pot gladili ali nemške zmage za ponemčevanje Slovanov plodonosne delali. Izgnal je torej vse nemške misijonarje in pozval iz Carigrada slovanska apostola, sv. Cirila in Metoda. L. 863. sta prišla sveta moža na Moravsko, oznanovala Kristusov nauk in službo božjo obhajala v slovenskem jeziku, za kateri je sv. Ciril omislil tudi nove pismenke. Papež Adrijan II. je blago početje odobril in sv. Metodija proglasil za sirmijsko-panonskega škofa l. 868. To je razkačilo celo Nemčijo in sklenilo je se Rastislava uničiti. Grozovensk boj se vne. Od 3 stranij pritiskajo sovražniki pa brezuspešno. Pred Devinom si skrbhajo zobe l. 869. Revni ostanki toliko sijajne armade odnesejo komaj pete. Ali tukaj trčimo zopet na starodavni greh slovanski, na domače prepire in črno izdajstvo. Rastislav je se sprl s svojim sestričem Svetopolkom, knezom Nitriškim. Ko zavže, kako se Svetopolk z Nemci pogaja, sklene umoriti ga pri obedu. Vender Svetopolk se previdno umakne na ptijčji lov s sokoli. Rastislav hiti za njim. Toda Svetopolkovi prijatelji ugrabijo Rastislava, ga zvežejo, na konja posadijo in zbežijo ž njim k Nemcem v Režno. Tukaj ga v železje vklenejo in pred cesarja postavijo, ki mu da oči izpehnoti in v nek samostan zapreti, kder je umrl. Izdajica Svetopolk je sedaj zopet Nitriški kuez in hlapec nemškim dobitnikom. To se je zgodilo l. 870. Cesarjev sin Karlmann je pa takoj vdrl v Moravsko in ondi grozno pustošil; tudi Svetopolka je dal v železje djati, ker mu ni prav zaupal. V tej neizmernej sili začeli so Slovani obupni boj za svoj obstanek. Slavomir, čeravno duhovnik pa iz Mojmirove rodbine, je posiljen biti vojskovodja. Kmalu navre toliko vojske k njemu, da je Karlmann v velikej nevarnosti. Sedaj pozove ta vklenjega Svetopolka pred sebe, mu izreče, da je nedolžen in obljubi, da mu izroči zopet vso prejšnjo čast in imetje, ako zanaprej Nemcem služi. Svetopolk na videž pritrdi in Karlmann mu poveri veliko nemško vojsko. Ko Svetopolk ž njo

pridere pred Devin, odide v grad, kakor da bi hotel svoje rojake v prostovoljno podanje pripraviti. Toda na neizmerno grozo Nemcem prihrumi hipoma z orožanimi Slovani iz Devina zviti Svetopolk in poseka do zadnjega moža celo nemško vojsko. Moravska je rešena nemškega jarma in Svetopolk jeni nezavisni vladar l. 871. Vsled toliko sramotne nesreče so drugo leto Nemci napali Moravljane in jihove zaveznike Čehe in severne Srbe. Ko so tukaj prodrli do Odre, morali so nazaj, ker so bili od 3 stranij obkoljeni. Na pobegu so jih slovanske ženske iz konjev trgale in s koli pobijale. V Českem so prirazbijali samo do Prage, na Moravskem pa so prodrli zopet pred Devin; toda ob enem jim je Svetopolk močno krdelo poslal za hrbet, katero je zrušilo most čez Dunav in požgalo vse nemške ladije. Vsled tega mora nemška vojska nazaj. Na pobegu je mnogo Nemcev poklanih; Karlmann je komaj živ čez Dunav všel. Znaprej imel je Svetopolk mir do l. 892. ko mu je novi nemški cesar Arnulf, sin Karlmannov in neke prilježnice, rojen v Blatnem gradu na Koroškem, napovedal strahovito vojsko. Arnulf je namreč vse sosede Moravljanov pridobil, da so mu pomagali. Zavezniki so mu bili slovenski namejni grof Braslav, na katerega nas bajé spominjajo Brašlovce v Savinjskeji dolini, Bolgari in prvič — divji Magjari. Te je poklical iz Moldave in Vlahije, kder so takrat stanovali. Ž njimi združen je 4 tedne grozno razbijal po Moravskem. Vender Svetopolka niso mogli vkloniti. Proti koncu l. 893 morali so ti nemški in magjarski divjaki opustošeno deželo zapustiti.

Drugo leto zatisne Svetopolk trudne oči. Pisali so 894. po Kristusovem rojstvu. Ž njim je Slovanom preminol drugi Samo. Svojim 3 sinovom je na smrtnjej postelji podal 3 zvezane šibe rekoč, naj jih prekrhnejo, a niso jih mogli. Potem jih razveže, in tedaj je vsak svojo šibo lahko prelomil. Tedaj jim reče stari Svetopolk: „Glejte, ako bodete složni, tedaj vas sovražniki ne bodo nikdar premagali; če ne, pa bodete drug drugega uničili in tuji narodi vas bodo vse premagali.“

Naslednik Mojmir II. je bil še precej korenjak in bi slovansko državo gotovo obranil, ako bi ga ne bile dohitele izredne nezgode. Prva bila je ta, da so mu Čehi izneverili se. Jihov vojvoda Spitignjev je na največjo sramoto in škodo svoje lastnej domovini stopil na nemško stran in v Reznu pokleknil pred nemškega cesarja in se mu pokoraval l. 896. Drugič je mlajši brat Svetopolk spuntal se zoper brata Mojmira in Nemce pozval na pomoč. Nemci so res prišli in močni Devin požgali in razdjali. Mojmir je zbežal dalje v deželo. Tretjič so prilomastile nebrojne čete divjih Magjarov; vso Ogersko, Moravsko, Slovensko so poplavalili do italijanske in nemške meje l. 904 in 905. Moravska in tudi Pribinova-Koceljnova država je bila uničena. Magjari, zavezniki Nemcev, so se

naselili na Ogerskem in kakor klin zagnali med Slovane.

Smešničar 19. Dohtar Dolgovič je naši Urši zgubljeno pravdo hudo zasolil. Urša gre dohtarja okrožnemu predsedniku toževat. Predsednik jej svetuje, dohtarja odvetniški kamori v Gradec tožiti. Vsa vesela hiti Urša domov županu praviti, kako da je v mestu opravila. „Dolgoviča, je djala, sem že zatožila pri reprezententu.“ Župan: „In kaj so vam rekli?“ Urša: „Rekli so, da naj ga v Gradci v eno kamro tožim — pozabila sem le ali v cajgkamro ali v todtenkamro“.

Razne stvari.

(Pri sv. Martinu nad Slov. Gradcem) so pri 3 posestnikih tatje vlomili in slednjega s samokresom obstrelili v prsi; toda samokres bil je slabo nabit ter ni večje nesreče napravil, tatje so odbežali in vzeli seboj nekaj oblačil.

(Slepcev) na Štajerskem je 708. V mariborskem glavarstvu so jih našeli 51, celjskem 68 in ptujskem 45.

(Knez Windischgrätz-evega gozda pri Slatini) je pogorelo 10 oralov, večidel samo lepo bukovje.

(Slov. Bistriški mestni zastop) je tudi zoper slovenščino v srednjih šolah. Od takšnih nemškutarjev se nismo pametnejega nadejali.

(Železnico iz Celja v Drauburg) sme meriti dati celjski dr. Forregger. Minister trgovstva baron Korb-Weidenheim mu je dal dovoljenja. To se nam res čudno zdi.

(Mariborska sodnija išče) Florijana Križana iz Loke v Frauheimskej fari. Mož je bil v bitki pred Kraljevim gracom l. 1866. in preminol. Pravijo, da je v boji pal. Če se v leta dnevih ne zglesi, ga proglasi, sodnija za mrtvega.

(Vino na pokušavanje) poslal je nemeč Otto Prtim iz Mainza mariborskemu g. Flucherju, naj bi ta ljudi pozval, da pokušajo porenska in pomoselska nemška vina. No, to kaže, da hočejo pruski Nemci k nam svoja vina prodavati in torej pri nas kupev najti. To je njim lahka reč, kar še zmiraj naša vlada colnine tuje vino ni pozvišala, med tem ko je Bismark našim vinom skoro popolnem pot zabranil z neizmerno colnino. Mi ne moremo na Nemško vina z uspehom pošiljati na pokušavanje.

(Štajerski zdravniki v Gradci) so sklenili znaprej vselej proti zahtevati zasluženo plačo.

(Mariborsko gledališče) ali teater prevzel je na 3 leta nekšen g. Karl iz Budejevic na Českem ter se mu je dovolilo še 2000 fl. letne podpore.

(Za slovenske srednje šole) so poslale prošnjo zraven do selej omenjenih štajerskih srenj še trg Gornji grad srenja Vočina in celjska okolica.

(Vreme sprevglo) je se po Avstriji močno, aprilova toplota je se umaknila precejšnjemu hladu; po planinah gornje-štajerskih, saleburških, tirolskih in koroških zapalo je debelo snega.

(Dramatično društvo) v Ljubljani je razpisalo darilo 400 fl. za najboljši slovenski resni igrokaz in 200 fl. za takšno veselo igro.

(Nesrečni delničarji) banke Slovenije morajo zopet v žep segniti in platiti 24 fl. na vsako delnico.

(Naš državni poslanec g. dr. Vošnjak) vabi slovenske volivce k shodu, ki bo de na binkoštni pondeljek pri sv. Juriji na južni železnici ob 3. uri popoldne. Naj se volivci tega shoda obilno udeležé. G. poslanec bo poročal o delovanju državnega zbora in slovenskih državnih poslancev.

(Vojaška nova postava) obeta mnogo polajžbe dijakom 7. in 8. gimnazijalnega razreda namenjenim duhovniški stan izvoliti si, dalje bogoslovcem in duhovnikom, ki so vojakom vpisani. Tudi učiteljskim pripravnikom dovoljene so znatne polajžbe.

(Spremembe v Lavantinski škofiji.) Prestavljeni so čč. gg. kaplani: A. Rodošek v Trbovlje I. Vink. Kolar v Reichenburg I. Jan. Bohanec v Fraunheim, Val. Tamše v Ljubno, Fr. Nachtigal v št. Ilj pri Turjaku, A. Vojsk v Dramlje.

(Za družbo duhovnikov) sta vplačala čč. gg. Jak. Krušič 11 fl. Jož. Štor 2 fl. letn. za l. 1880 in 1881.

Loterijske številke:

V Trstu 1. maja 1880: 29, 61, 67, 14, 5.
V Linci " " 24, 13, 15, 60, 36.

Prihodnje srečkanje: 15. maja 1880.

Orgljarska služba

razpisana je s službo cerkovnika vred pri sv. Lenartu v Slov. goricah. Kdor želi službo dobiti, naj se pismeno ali ustmeno oglasi pri dotičnem dekanu, kjer se tudi dohodki zvejo.

Zahteva se, da je prošnik oženjen in vojašcine prost. 3-3

Služba organista in mežnarja

združena je razpisana pri sv. Martina na Ponikvi poleg južne železnice. Prošniki se naj oglasijo pri cerkvenem predstojništvu do 23. maja.

3-3 Cerkveno predstojništvo na Ponikvi (Ponigl).

Ustanovljena leta 1869.

Prva in največja glavna zaloga vseh izvornih mašin šivalnic, edini zastopnik v Mariboru

Matija Prosch,

e. k. priv. trgovec,

v lastnej hiši, v gosposkej ulici št. 23., v učilniški ulici št. 2. 16-32

3-3 Plemenski biki

plemena „Mürzthal“, v Štajerskeji črednej knjigi vpisani, so na prodaj v graščini Pragwald blizu Celja. Natančneje pri graščinskem opraviljstvu.

Preselitev.

Uljudno podpisani daje slavnemu občinstvu na znanje, da bode svojo tiskarno, v katerej se tiska „Slov. Gospodar“, od 1. maja t. l. naprej imel

na glavnem trgu, nasproti bogosl. poslopju.

Ob enem se blagovoljstvu občinstva priporočam in prosim obilnih naročil.

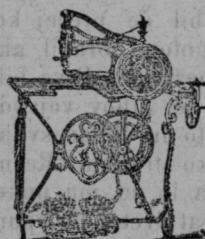
Janez Leon,
tiskar.

Prečast. duhovščini pri tej priložnosti priporočam svojo zalogo kanonskih tablic v mnogovrstni obliki, kakor tudi birmske liste in zapisnike, slovenske ali nemške.

Največja
zaloga
amerikanskih
izvrstnih mašin
šivalnic.

Za porabo
familijam
in obrtnikom
proti
5letn. poročtvu.

Conr. Prosch
& Comp.
v Mariboru,
Viktringhof-ulica.
Izumitelji
ces. kralj.
priviligiranih
mašin šivalnic.

Stare mašine jemljejo se v račun ter se zamenjajo z novimi, tudi proti plačevanju v mesečnih obrokih po 5 fl. Vsa popravila se izvršujejo v našej mehaničnej delalnici točno in po nizkej ceni. 1-4